

Naar jeg ikke blot har givet Kommunen stor Raadighed over de reent communale Anliggender (kun ved indtil videre at beholde enkelte Embedsmænds Medvirkning ved de enkelte Forretningssgrene, som fra det gouvernementale Standpunkt nærmest kunde vække Betænkelse), men tillige har tilbeholdt den Andeel i hvad man pleier at betragte som Vyrighedsager, saa har jeg derved havt den, som jeg haaber, ikke sjerne Tid for Die, da ved Retspleiens Omordning Dommerkaldet skal adskilles fra Forvaltningen. Dennes communale Bestanddele ville da være gaaede over til valgte, ulønnede Ombudsmand; men det vil være umuligt ved Siden af disse og de egentlige Underdommere at vedligeholde eller, rettere sagt, indstifte særegne administrative Embedsmænd for mindre Kredse, end Amtene. Det er mit Haab, at, om det end ikke ved det da indtrædende Skifte vil være gjørligt aldeles fuldstændigen at sondre Alt, hvad der i Stykemeerne henregnes til Vyrighedsmyndigheden, fra Dommerne, vil dog en væsentlig Deel deraf kunne betroes de communale Autoriteter, der da alt have bestaaet deres Prøve. Det er til at forberede en saadan Overgang at i Mellemtiden den nuværende Besætning af Statsembedsmænd skulde bruges. Ligesom jeg antager, at deres directe Medvirkning ved enkelte communale Anliggender da vil bortfalde, saaledes har jeg af praktiske Grunde fundet det rigtigt at lade Sognepræsten forblive i sit nuværende Forhold til Skole- og Fattigsagerne, indtil Lovene om Folketirkens og Skolevæsenets Ordning i den Henseende mulligen kunne medføre en Forandring. Først da, naar Sognepræsten ikke længer indtager en særegen Stilling i Embeds Medfør ligeoverfor Sogneraadet, vil han som enhver anden Sognebeboer kunne blive valgbar til samme.

Til særlig Overbetænkelse anbefaler jeg den Stilling, jeg har søgt at anvise Herredsraadet. Ligesom det efter Udkastet bestaaer af Udvalgte fra alle Sogneraadene, saaledes skulde det ikke blot varetage disse sælles Anliggender — og det ikke blot dem, der nu savne af ordnet Varetægt, men ogsaa dem, der enten hos de enkelte Sogneraad eller hos Amtsrader ere i mindre hensigtsmæssige Hænder —

men tillige være et Supplement til de enkelte Sogneraad selv, og saaledes erstatte den Mangdel paa Dygtighed, som stundom vil føles i de meget smaa communale Kredse. Det indtager saaledes en dobbelt Stilling, dels som overordnet Raad over Sogneraadene, f. Ex. ved Afgjørelsen af alle smaa Formspørgsmaal, dels som et Slags forhøjet Sogneraad. Det er i denne Egenskab, at det f. Ex. affatter Vedtægten ogsaa for Sogneraadene, at det i Realiteten kan omgjøre visse af deres Beslutninger, at det ikke er berettiget til at meddele høiere Stadsbestelse paa Afhandelsen af faste Eiendomme o. s. v. Jeg troer, at denne Ordning, der sikkert vil medføre store praktiske Fordele, kan forsvares ved dets hele Sammensætning. Det bliver nemlig Sogneraadene, der selv afgjøre deres Sogneanliggender, dels enkeltviis, dels i Samraad, gennem Herredsraadet. Paa den anden Side seer jeg naturligtviis meget vel, at dette derved mindre klart fremtræder som et selvstændigt Led i det hele System. Idet jeg derfor henstiller dette Spørgsmaal, finder jeg mig kun foranlediget til at tage særligt Forbehold imod den Mening, at Communalfriheden ene boer i den underste Instant, og at alt, hvad der er over den, er Tyrannie.

En bestemtere Udforsøgelse af det lovgivende og det forvaltende Element i Communalbestyrelsen har jeg i vore smaa Forhold kun troet at kunne opnaae i Amtskredsen, hvor Amtmanden og Forvaltningsraadet træder i et noget lignende Forhold til Amtsradet, med sine talrige Medlemmer og sjeldne Møder, under en egen Formands Forsæde, som Regjeringen til Rigsdagen. Noget Tilsvarende er tilfaldet i Herredskredsens og i de større Kjøbstæders Forvaltningsraad, og tilnærmelsesviis i den Henstilling, der er gjort til de øvrige Kjøbstæder, om i Byvedtægten at fastsætte Oprettelsen af et staaende Forvaltningsudvalg for Afgjørelsen af mindre, løbende Sager. Nærmere troer jeg ikke, man hos os kan komme Sagen, og navnlig troer jeg ikke, at der i de mindre Kjøbstæder og i Sognekredsen er enten Stof eller Brug for en saadan finere Articulation. Overhovedet mener jeg, at en til de virkelige Forholds Ridenhed svarende